

Nr 456

Av herr **Ohlin m. fl.**, om vissa lättnader i bolagsbeskattningen.

Ett av de väsentligaste inslagen i den ekonomiska politik som förts i vårt land under senare år har utgjorts av olika skattepolitiska åtgärder riktade mot företagen. Dessa ingrepp har bestått av skärpningar av de s. k. värderingsreglerna, en förhöjning av skattesatsen med en fjärdedel samt påläggande av en allmän investeringsavgift. De två sistnämnda pålagorna har betecknats som tillfälliga. Åtgärderna har motiverats med syftet att begränsa företagens möjligheter att med eget sparande finansiera sina investeringar samt i övrigt hålla tillbaka industriinvesteringarna. Från den meningsriktning vi företräder har vi varnat för denna politik, som — förutom att i vissa delar vara till sitt uppgivna syfte felkonstruerad — hotar att allvarligt minska företagssparandet och därmed underlaget för produktionsökning och allmän framstegtakt. Resultatet av den förda politiken har nu också börjat visa sig i form av en stagnerande utveckling av industriproduktionen. Mot en ökningstakt av 4 à 5 procent per år tidigare noteras nu en ökning av industriproduktionen i vårt land av endast 2 procent för den senaste tolv månadersperioden. Över huvud taget har vårt land den senaste femårsperioden visat en eftersläpande tendens vad gäller industriproduktionens ökning i jämförelse med de flesta andra länders i den västliga världen.

Från regeringens sida göres ofta gällande, att sparandet i vårt land befinner sig på en tillfredsställande nivå. Så gör t. ex. finansministern i den nu framlagda finansplanen. Man avser då den i de svenska nationalinkomstberäkningarna förekommande bruttoinvesterings- eller bruttoparkvoten vilken legat omkring 30 % under efterkrigsåren. I denna »sparkvot» ingår emellertid dels vissa försvarsutgifter, vilka rubriceras som investeringar, dels reparations- och underhållsutgifter. Frånräknas dessa båda poster, kommer man ned till en sparkvot av ca 20 %. Denna siffra representerar dock inte det egentliga nysparandet. För att erhålla en siffra härför måste korrigering göras för värdeminskningen av den aktuella kapitalvolymen, vilken enligt vedertagna internationella beräkningar kan uppskattas till 50 % av bruttoinvesteringsutgifterna. Nettosparkvoten kan för Sveriges del därför beräknas till ca 10 %. Denna senare siffra representerar alltså det egentliga nysparandet. Det bör här observeras att det svenska bruttoparandet synes ha varit i stort sett konstant under 1950-talet. Med hänsyn till att kapitalvolymen rimligtvis bör ha ökat något, vilket medfört ett ökat reinvesteringsbehov, synes nettokapitalbildningen i Sverige snarast visa en tendens att sjunka.

Nysparandets storlek och sammansättning är av utslagsgivande betydelse för expansionsförmågan eller framstegstakten i samhällsekonomin. Erfarenheterna under den allra senaste tiden synes bekräfta att nettosparandet i vårt land blivit alltför lågt. Av betydelse i detta sammanhang är även utvecklingen av det sparande som ställes till förfogande för den industriella produktionsapparatens förnyelse och utbyggnad. En betydande roll spelar här det s. k. företagssparandet. Det kan nämligen inte nog inskräpas, att ett tillstrypande av företagens egna sparande måste få allvarliga återverkningar på den allmänna expansionstakten. »Ett vidmakthållande av den svenska ekonomiens snabba framstegstakt», framhöll konjunkturinstitutets förre chef, professor Erik Lundberg, i en uppsats på hösten 1955, »kan hotas — förutom av för låg total nettosparkvot, som till slut skulle kunna bli resultatet av hög beskattning och upprepade inflationer — också av en snedfördelning av sparandet och därmed av investeringsverksamheten». Författaren tillade: »Kombinationen av hård företagsbeskattning och starkt restriktiv kreditpolitik, såsom 1955 års ekonomiska politik blivit utformad, kan på längre sikt leda till en mindre väl balanserad utveckling, karakteriserad av starkt ökad knapphet på företagssparande, särskilt på riskvilligt sparande för nya initiativ och innovationer inom produktion och handel, som är nödvändiga inte minst för en tillräckligt snabb utvidgning av exporten på nya områden.» Mycket tyder på att den utveckling som professor Lundberg befarade på längre sikt redan är inne.

Det är mot bakgrunden av det ovan sagda som de under senare åren genomförda skärpningarna av företagens skattebörda bör bedömas. Den sammanlagda effekten av de olika åtgärder som vidtagits — vi syftar då i främsta rummet på skärpningar av värderingsreglerna och på den tillfälligt förhöjda skattesatsen — kan nämligen inte ha undgått att bli annat än en nedgång i företagssparandet. Omfattningen härav är svår att fastställa men klart är att det rör sig om ett belopp av flera hundratals miljoner kronor per år. Härtill kommer att — som ofta framhållits — den år 1955 i princip genomförda skärpningen av varulagervärderingsreglerna icke blivit kännbar för ett stort antal företag. Denna åtgärd medför beskattning av fiktiva vinster och åstadkommer — om ej lagstiftningen ändras — en ytterligare nedgång av företagssparandet av väsentlig omfattning. Det säger sig självt att — om icke speciella motåtgärder av finans- eller kreditpolitisk natur vidtas — förutsättningarna för produktionslivets utveckling och därmed för levnadsstandardens stegring i allmänhet härigenom skulle bli sämre än vad de är i dag.

En av de mest angelägna uppgifterna för statsmakterna i dagens läge är enligt vår uppfattning att återinföra rimliga och så framstegsvänliga förutsättningar som möjligt för företagsamheten i vad gäller dess beskattning. En sådan politik bör omfatta ett omedelbart avskaffande av den s. k. extra bolagsskatten samt en revision av reglerna för varulagervärderingen i den

år 1955 i princip antagna lagstiftningen. En avveckling av investeringsavgiften bör likaledes ingå i en sådan politik.

Den extra företagskatten

De skäl som utöver vad som ovan anförts talar emot den med en fjärdedel tillfälligt höjda skattesatsen för aktiebolag och ekonomiska föreningar har vi utförligt utvecklat vid de två tidigare tillfällen då frågan behandlats av riksdagen. Vi tillåter oss hänvisa till motionerna II: 668 vid 1955 års riksdag samt II: 224 vid 1956 års riksdag. Vi vill här endast erinra om att en åtgärd av denna typ mera är ägnad att stimulera i stället för motverka en utveckling i inflationistisk riktning och att den därför också följdriktigt har underkänts såväl av 1952 års företagsbeskattningskommitté som de år 1955 tillsatta sakkunniga. Vi föreslår att skattesatsen återföres till den tidigare gällande nivån att gälla från och med 1958 års taxering.

Investeringsavgiften

Investeringsavgiften har ursprungligen motiverats som en *tillfällig* och kortvarig åtgärd i syfte att stimulera till ett uppskov med investeringar. Investeringsavgiften har nu i realiteten förvandlats till en ren produktions-skatt med de oförmånliga verkningar på kostnadsnivå och konkurrensförmåga gentemot utlandet som följer härav. Den verkar övervägande till skada för produktionslivet och folkhushållet. — Vi vill i detta sammanhang erinra om att den i höstas träffade överenskommelsen om en allmän lönerrevision för den i offentlig tjänst anställda personalen måste innebära kostnadshöjningar för bl. a. statens affärsdrivande verk. Vi utgår från att en taxehöjning kommer att genomföras vid verken i syfte att kompensera kostnadstegringen, i den mån detta inte kan ske genom rationalisering. Taxehöjningen kan givetvis inte undgå att påverka kostnadsläget för näringslivet i övrigt. Det blir med hänsyn härtill ännu mera angeläget att avveckla investeringsavgiften.

Vi föreslår, att den nu gällande förordningen om investeringsavgift för år 1957 upphäves omedelbart. Detta innebär alltså att ingen investeringsavgift skall uttagas för 1957 års investeringar eller vid 1958 års taxering.

Varulagervärderingen

De år 1955 skärpta varulagervärderingsreglerna, vilka träder successivt i kraft, utgör enligt vår mening ett av de allvarligaste inslagen i den skattepolitik, som förts under senare år. De innebär att efter en viss övergångstid reglerna skärpes på det sättet att den *nedre* gränsen för nedskrivning av varulager fixeras så högt som till 40 procent (med undantag för vissa speciella fall). En av de allvarligaste konsekvenserna härav är, såsom framhölls av en rad remissmyndigheter då ifrågavarande förslag remissbehandlades, att vid uppskrivningen av lagervärdena i många fall rent fiktiva

vinster kommer att beskattas. Speciella regler för att möta detta missförhållande bör därför på sätt vi skall utveckla närmare nedan genomföras. Det bör vidare beaktas att de skärpta lagervärderingsreglerna särskilt hårt kommer att drabba mindre företag, då varulagret för dem i allmänhet utgör en betydande del — i många fall den huvudsakliga delen — av tillgångarna.

Då frågan senast behandlades — vid 1955 års riksdag — erinrade vi om att ett lagfästade av 30 procent av lägsta värdet som nedre gräns för värdering av varulager skulle framstå som en naturlig följd av en då i mellankommunala prövningsnämnden utvecklad praxis. Enligt de då antagna övergångsbestämmelserna skall 30-procentregeln gälla vid 1958 års taxering, varefter övergången till 40 % skall ske vid 1960 års taxering. Vi föreslår att en anknytning till övergångsbestämmelserna nu sker och att alltså 30-procentregeln inskrives som den permanenta i lagen.

Vad gäller möjligheterna att i möjligaste mån undvika att beskatta s. k. fiktiva vinster vid uppskrivning av varulager, framhöll vi i 1955 års motion (II: 571) bl. a. följande:

En varulagerreserv kan bestå dels av belopp som uppkommit på grund av att företaget underlåtit att uppskriva lagret i takt med prisstegringarna (orealiserad värdestegringsvinst) och dels av belopp som uppkommit genom en aktiv nedskrivning av varulagret. Om nu en sådan varulagerreserv framtages till beskattning, innebär detta i båda fallen en retroaktiv beskattning, mot vilken vägande invändningar kan göras. Vad som emellertid framstår som särskilt stötande är att belopp som inte motsvarar någon i verkligheten uppkommen vinst beskattas. Om det inte anses möjligt att skydda hela reserven för beskattning, bör därför i varje fall den fiktiva värdestegringsvinsten fritagas. I många fall torde det vara mycket svårt att avgöra hur stor andel av varulagerreserven som utgöres av dylika skenvinster. Man torde därför få nöja sig med att som regel tillämpa någon schablonmetod, varigenom förslagsvis minst hälften av den reserv, som eljest skulle framtagits till beskattning, skyddas.

Vi föreslog som huvudregel följande schablonförfarande. Reservan i 1953 års utgående lager (bestämt till skillnaden mellan dåvarande lägsta värde och bokfört värde) skulle bilda utgångspunkt för en jämförelse med reservan i samma lager sådan denna skulle bestämts enligt de av oss förordade värderingsreglerna (30-procentregeln). I den mån förstnämnda reserv översteg den, som skulle framkommit genom de nya bestämmelserna (30-procentregeln), finge företaget vid varje bokslutstillfälle behålla halva skillnaden i kronor räknat obeskattad, såvida lagerminskning inte inträtt. Vid minskning av lagret under 1953 års värde skulle den extra reservan framtagas i takt med lagerminskningen. Metoden kunde vidare praktiskt utformas så, att halva skillnaden mellan de förut nämnda reserverna skulle uppföras synligt i balansräkningen på ett särskilt övergångskonto. Anknytningen till 1953 års lager var motiverad med att detta lager var det då senast taxerade.

Metoden torde utan svårighet kunna överföras på nuläget. Den enda ändringen som behöver göras är att anknytningen får ske till 1955 års utgående lager. Det bör uppmärksammas, att de samma år antagna nya lagerinventeringsbestämmelserna har tillämpats för ifrågavarande räkenskapsår, varför lagervärdena är fullständigt kända för detta år. Denna omständighet bör underlätta metodens tillämpning.

Förlust- och resultatutjämning

Vid såväl 1955 som 1956 års riksdagar har vi föreslagit att rätt till förlustutjämning vid inkomsttaxeringen skulle införas för alla rörelseidkare, oavsett företagsform samt för jordbrukare som redovisar sin inkomst enligt bokföringsmässiga grunder. Vi har samtidigt hemställt om en utredning om rätt till s. k. öppen resultatutjämning för alla rörelseidkare och jordbrukare. Riksdagens majoritet har vid båda tillfällena avvisat dessa förslag med det undantaget att man år 1955 hemställde om utredning rörande rätt till förlustutjämning.

I dagarna har finansministern tillsatt en utredning som fått till uppgift att framlägga förslag om rätt till såväl förlust- som resultatutjämning. Med hänsyn till angelägenheten att sådana möjligheter så snart som möjligt öppnas anser vi, att riksdagen bör hemställa hos Kungl. Maj:t att den tillsatta utredningen måtte arbeta i sådan takt, att förslag kan föreläggas riksdagen nästa år.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslår vi,

A. att riksdagen måtte besluta,

1. att förordningen om investeringsavgift för år 1957 upphäves;
2. att 10 § 2 mom. förordningen om statlig inkomstskatt — i fråga om skatten för aktiebolag, ekonomiska föreningar m. m. — gives den lydelse som författningsrummet hade före den genom KF den 3 juni 1955 (nr 300) vidtagna ändringen att gälla den skatt som skall påföras enligt 1958 års taxering;
3. att, beträffande varulagervärderingen, 5 stycket, punkt 1 av anvisningarna till 41 § kommunalskattelagen ändras så att procenttalet för nedre gränsen för värdering av varulager fastställs till 30 i stället för nu i princip gällande 40;
4. att övergångsbestämmelserna beträffande punkt 1 av anvisningarna till 41 § kommunalskattelagen (varulagervärderingsreglerna) dels ändras i överensstämmelse med yrkandet ovan under punkt 3, d. v. s. att procenttalet bestäms till 20 vid 1957 års taxering, och att fr. o. m. 1958 års taxering huvudregeln med

nedan angivna komplettering skall gälla, *dels ock* kompletteras med ett stadgande av innebörd att vid 1955 års utgång befintlig lagerreserv må behållas i den utsträckning som angivits ovan i motiveringen;

5. att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att utredningen rörande rätt till förlust- och resultatutjämnning vid beskattningen måtte arbeta i sådan takt att förslag kan föreläggas riksdagen nästa år.

- B. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till den författningstext som erfordras enligt de under A 1, 2, 3 och 4 framförda yrkandena.

Stockholm den 26 januari 1957

Bertil Ohlin

O. Malmborg

Wald. Svensson

Sven Gustafson
i Göteborg

Per A. Johnsson
i Kastanjegården

Sven Wedén

Bertil von Friesen

Henning Gustafsson
i Skellefteå

Ragnhild Sandström
